

ՀԱԿՈԲ ԱՐԱՄՅԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔ

ՈՍԿԵՐԻԶ ԱՐԵԱԿԻ ՈՒԽՏԵՐԻ
ԿԱՏԵՐՈՒՄԸ

Հակոբ Արամյան

Ուղախառիթ երևուլիթներ են անտարակույս հայրենադարձների հարսանիքներն հայրենի երկրում, ուղախառիթ, բայց ոչ արտասովոր:

Շուրջ երկու տարուց ի վեր, բազմահազար արտասահմանյան հայեր համարյառուրուր գաղութներից, երկու սեռից և բոլոր հասակներից, եկել հաստատվել են մայրհայրենիքներում: Հազվագեպ չէ, որ նրանց մեջ ամուսնացողներ լինեն: Եվ փաստորեն, բազմաթիվ երիտասարդներ, հայրենիք գալուց հետո կազմել են ընտանեկան բուկներ:

Բավականին արտասովոր է սակայն և հետաքրքիր, և վստահ եմ թե կարդալուց հետո համաձայն կլինեք ինձ հետ, ամուսնությունը, որ պատմվում է այստեղ:

***

Բախտալոր մարդ է անտարակույս Ոսկերիշ Արշակը. իր բոլոր իղձերը, իր բառով ուժիւտերը, կատարվում են անվրեպ:

Ընդհամենը մի քանի ամիս է միայն, որ ճանաշում եմ ընկեր Արշակին, և այդ կարծեմանակում պատահած իրադարձություն-

ները հաստատում են ինձ այն կարծիքի մեջ, որ բախտավոր մարդ է նա անպայման:

Անցյալ տարվա (1947) ամռան ամիսներին, խոր և համատարած խանդավառություն էր տիրում օգիտոսի թեմի հայ, գաղութի մեջ: Եկել էր ներգաղթի լիազորը մայր հայրենիքից, և պատրաստում էինք հայրենադարձների առաջին քարավաննը: Արտերը թունդ էին ելած: Տենդագին աշխատանք և եռուղեն կար Սովետական գեսապահատան հարակից գրասենյակներում, որտեղ հաստատված էր լիազորը, հայոց Առաջնորդարանում, որտեղ ներգաղթի Կենտրոնական Կոմիտեն համարյա մնայում նիստ ուներ, նախագահովթյամբ թեմակալ Առաջնորդ Մամբրի Արքեպիսկոպոսի, ինչպես նաև տներում այն ընտանիքների, որոնց օթիվը ելած էր, այսինքն որ արձանագրվել էին առաջին քարավանով ճանապարհ ելել դեպի ցանկալի հայրենիքը:

Առ առավել 1700 անձ միայն մաս պիտի կազմեին առաջին քարավանին, մինչ թեկնածուների թիվը հասնում էր մի քանի հազարի: Համառ դիմումներ էին կատարում, զրա-

վոր թե անձամբ, հարյուրավոր անձինք, ամեն օր:

Հայրենադարձության կանխապատրաստության այդ անմոռաց օրերին էր, որ հաճույքն ունեցա անձամբ ճանաչել ընկեր Արշակին, որի մասին լսել էի արդեն:

Մի օր, մոտիկ ծանոթներից մեկը, մըտնելով «Արևո թերթի խմբագրատան իմ գրասենյակը, ասաց ինձ.

— Այս ի՞նչ անիրավություն եք կատարել ներդաղիքի կենտրոնական Կոմիտեում. խնդրեմ, դարմանեք, եթե դեռևս հնարավոր է, եթե շատ ուշ չե...

— Իսկ ի՞նչ անիրավության մասին է խոսքը:

— Մերժել եք Արշակ Գազազյանի դիմումը առաջին քարավանին մաս կազմելու մասին, առարկելով, թե նա կարող է սպասել առաջիկա տարվան: Ուրեմն Կոմիտեի անդամներից և ոչ մեկը մոտիկից չի ճանաշում Արշակին: Այլապես, Արշակը անպայման պիտի ընդունվեր առաջին քարավանի մեջ: Նա գման է Սովետական Հայաստանով, և այդ, ոչ թե նոր, այլ ավելի քան քսան տարիներից ի վեր...: Ողջ մարմնով դողում է նա, երբ Հայաստան բարն է արտասանում, Խելագարի պես մի բան է եղել նա հիմա:

Կրկնում է, թե ուստի ունի առաջին քարավանով մեկնել և թե գգմի, թե որ յմեկնի: Շատերն են հայրենասեր, շատերն են բաղացող առաջին քարավանով մեկնելու, բայց Արշակի պարագան ուրիշ է, բացառիկ է: Գերադրական, մտքից շանցած աստիճանով սիրում է Սովետական Հայաստանը, և ամենը, ինչ որ սովետական է:

Հետզհետե ավելի սկսեցի շահագրգուվել Արշակով, քանի ընկերու խոսում էր:

Արշակի մասին լսել էի ես: Գիտեի, թե մեր Հայաստանյան ճակատի լավ զինվորներից է եղել, գործակցել է ՀՕԿ-ին, և ակտիվ կերպով նվիրվել հակադաշնակ բուռն պայքարին, բայց ինձ թվում էր, թե վերջին տարիները փոխվել է նա, քաշվել ակտիվ պայքարից, տարիքը առած լինելով գուցե...

— Արշակի տիպի մարդիկը չեն փոխվում շուտ, — ասաց ընկերու: Հետո նա այնքան էլ ծեր չէ, հիսուն հինգ, վաթսուն տարեկան հասակում պետք է լինի այժմ: Ավելի խանդակառ է նա քան քսան տարեկան մի երիտասարդ: Կիսագրագետ, ոչ շատ մշակված միտք, բայց սքանչելի սիրու անպայման, այսպես է մեր Արշակը: Ծոցագրապանիցը անպակաս է պատկերը ընկեր Ստալինի, ինչպես նաև սովետական մուրճ մանդաղով փոքրիկ կարմիր դրոշը:

Ընկերու հետևյալ մանրադեպն էլ պատմեց Արշակի կյանքից:

— Մի օր Արշակի տանը մի ճաշկերույթ կար, իր թոռնիկի ծննդյան տարեդարձի կապակցությամբ: Հյուրերից մի բժիշկ, խոհեմ մի մարդ, տեսնելով Արշակի տան հյուրասենյակը զարդարող սովետ ղեկավարների մեծադիր պատկերները և ուկեցյուա մուրճ մանգաղով փոքր կարմիր դրոշները, սկսեց հանդիմանել Արշակին: Թե խոհեմություն չէ արածը մի կապիտալիստական երկրում: Արշակի տաք գլուխը ավելի էր տաքացել գինու աղղեցության տակ: Նա բացեց մի պահա-

Ուկեցյուա Արշակը

րան, որ սենյակի մի անկյունն էր գրավում, դուրս բերեց մուրճ մանգաղով մի հսկայական կարմիր դրոշ և բարձրացավ տան կտուրը: Մի քանի բոպեկց վերադառնալով, խոհեմ բժշկին և մյուս հյուրերին հրավիրեց դուրս գալ պատշգամբ: Հսկայական կարմիր դրոշը ծածանվում էր ծալ ի ծալ կտուրի եղրին: «Տեսեք խոհեմությունը, դոքանոր, — կը կնում էր Արշակը, — ահա խոհեմությունը Արշակի խոհեմությունից մի՛ք ճառի, շատ հմ խնդրում...»:

Ընկերու խոսքերից հետո այնքան համակրեցի Արշակի կերպարին, որ խոստացա իմ լավագույն անել, որ նա մաս կազմե մեր առաջին քարավանին, որքան էլ վերջնական

ցանկը կազմված լիներ արդեն և հանձնված ընկեր լիազորին:

Թե՛ ներգաղթի Կոմիտեի ընկերներս, դիմավորությամբ Մամբրե Սրբազնի, և թե՛ ընկեր լիազորը սիրով ընդառաջեցին իմ առաջարկին, և այսպիսով ընկեր Արշակո, իր ամբողջ ընտանիքով, կարողացավ ճանապարհ ելլել դեպի ցանկալի Սովետական Հայաստան: Իր առաջին իդք, իր բառով ովատը, կատարված էր: Բայց նա ոմեր դեռ ուրիշ ըղձեր, ուրիշ ովատեր էլ...

***

Երեք շաբաթ հետո «Պոբեդա» շերմանավոր, աննկարագրելի խանդավառության և ցնծովիյան ցուցերով, խարիսխ է վերցնում Ալեքսանդրիայի նավահանգստից, տանելով եգիպտահայ Հայրենադարձների առաջին քառավանը՝ 1700 անձ: Թեյրութից նաև վերցնում է Սիրիա-Լիբանանի 1947 թվի շորորդ քարավանն էլ, և ցուկն ուղղում դեպի Աև ծով:

Ավելի քան 4200 պանդումաներ դեպի երազած մայր-Հայրենից: Վա՞ռ երջանկություն: Անպակաս էին երգ ու նվագ, ծափ ու ծիծաղ:

Երջանիկների մեջ գերադրավան աստիճանով երջանիկ էր մեր Արշակը, որին կոչել էի «Պոբեդա»-ի ամենաերջանիկ մարդը: Ուներ նա մանկահասակ թոռնիկներ և այդ իսկ պատճառով իրավունք խցիկ պահանջելու: Բայց չէր պահանջել: Իր ընտանիքի համար ստուն էր սարքել կամրջակներից մեկի վրա, և գոհ էր շատ, մշտաժակիտ, երջանիկ...:

Քարավանապետի հոգսերիցս և հոգնություններիցս հանգստանալու համար, օրը մեկ երկու անգամ այցելում էի նրան անց ու դարձիս պահերին և հետո գրուց ունենում մի քանի րոպե: Բարձրահասակ, նրբակազմ մարդ էր, կապույտ ու պայծառ աշվըներով, լայնարձակ ճակատով և սպիտակել սկսած խարտյաշ զարսերով: Կազդովիլ էին ինձ համար իր հոգեկան տոկունությունը, անայլ այլ երջանկությունը, իր մշտաժափիտ կապույտ աշքերը, մանկական անմեղումակ հայացքով: «Հայրենիք կերթանք կոր, Հայրենիք կերթանք կոր, Հե՞յլ ալս ուրախ բացականչությամբ և պարերով ընդունում էր ինձ: ամեն անգամ, որ մոտենում էի իր ստուն»-ին: Իր լավատեսությունից, ոգեկան առողջությունից, երջանկությունից վարակվել էին և իր հարևանները: Նավի «Բաղրեթից» ամենաուրախը Արշակի «Բաղրեթ» էր անկասկած:

Քեֆդ ո՞նց է, Արշակ շա՞ն, — հարցնում էի հս, և վստահ էի թի պիտի ստանամ

նո՞ւն պատասխանը, — «Մքանչելի է, տղա՛ս, սքանչելի: Հայրենիք կերթանք կոր, օ՞խ օ՞խ...», և նա ագահությամբ շնչում էր ծովալին բարկ և առողջարար օդը, որպես թի հայրնի երկրի օդը լիներ արդեն...

Այդ օրը, մեր հրաշալի ճանապարհորդության երրորդ թի շրջորդը օրն էր, շատ բարձր էր իմ տրամադրությունը: Երեք երիտասարդ զույգեր, որ դեռ Եգիպտոսում եղան ծամանակ որոշել էին նշանվել Հայրենադարձության նավի վրա և ամուսնանալ Հայրենիքում, խնդրել էին ինձանից, որ գույքերը երազել էին...: Մեզ հետագա նշանդանից, որ քարավանապետի կերպով գրանցեմ նշանդանիցի ակտը: Մի ժամ հետո, նշանախոսության արարողությունները պետք է տեղի ունենային նավի մեծ սալոնում, և շատ վայելի հանդիսավոր, քան երիտասարդ զույգերը երազել էին...: Մեզ հետագա նշանապարհորդում էր նաև Կահիրելի Սովետական դեսպանության դեսպանը Ալեքսեյ Շերովը, որ Բաթումից անցնելու էր Մոսկվա: Մեզ հետ էր նույնական թեյրութիւն Սովետական դեսպանական աշխատակից Արշակ Սարգսյանի կինը՝ Սեդան, որը գնում էր Երևան: Խնդրել էի նրանց, որ որոշյալ ժամին ներկա լինեն նավի սալոնում և որպես վկա ստորագրեն նշանդանիցի ակտերը: Կատարվելու էր գեղարվեստական հայտագիր նավի բարձրախոսի առաջ:

Ամեն կարգադրություն վերջացրած, գնացի այցելելու Արշակին: Նա ինձ ընդունեց իր սովորական որպախության ցուցերով, և խնդրեց իր կոնչից, որ մի «Հայկական պատվական սուրբ» պատրաստե մեզ համար: Արշակն այսպես էր կոյում սուրբը, որը տաճկական որպակել ընդունված է:

— Արշակ շա՞ն, միշտ ուրախ, միշտ երջանիկ ես, «Պոբեդա»-ի ամենաերջանիկ մարդը իսկ և իսկ: Մի օր էլ տրտնջալը, մի բան պահանջելու լսեի, — հասցի կատարվելին:

— Ես ստրնջամ, ես մի բան պահանջեմ... Եվ ի՞նչ կարող եմ պահանջել ավելի, երբ գնում եմ Հայրենիք, երբ ովատս կատարվել է: Երկու-երեք ցանկություն, ուխտեր էլ ունեմ, նրանք էլ կատարվելին, հետո ոչինչ չեմ ուզում ավելի...

— Իսկ որո՞նք են մյուս ովատերդ, — Արշակ, կարելի՞ է իմանայ:

— Երկրորդ ովատս՝ Ահիտաս նշանել և մուսացնել Հայրենիք հասնելու պես առավելն երեք ամիս հետո... մրմնջաց Արշակը ականջիս, և աշխով ցուց տվեց իր երկրորդ դուստրը: (Անդրանիկ դուստրը ամուսնացած էր արդեն և տեր երկու երեխաների): Ահիտաս հորը նման բարձր հասակով, նրբիրան, շնորհալի մի աղջիկ էր՝*.

Հանկարծ մի գաղափար ծնվեց մտքում: — Իսկ ի՞նչ կասեիր, եթե աղջիկդ նշանենք հետո մի ժամ հետո, և դու երկար ըստպահեր ուստիդ կատարմանը համար:

Արշակը նայում էր, ինձ ակնապիշ, զարմանահար:

Մինչ նրա հետ էի խոսում, ակնարկս հառել էի մի երիտասարդի, որը մեզանից ոչ շատ հեռու, մի շեղ-լոնկի վրա նստած գիրք էր կարդում: Մերթ ակնարկը անշատում էր գրքից և ուղղում մեր կողմը և ապա մի երկար պահ հանգչեցնում այն Ախտայի վրա: Օրիորդը շիկնում էր թեթևակի և խոնարհեցնում աշերը: Իմ ակնարկից չէր վրփում նըրանց անխոս համակրությունն ու հետաքրքրությունը միմյանց հանդեպ: Տղան իմ երիտասարդ ընկերներից Մելքոն Մելքոնյանն էր, հեծանիվի համահգիպսական չեմպին, որ տարիներով բարձր էր պահել հայ մարզիկի պատիվը Եգիպտոսում մայրաքաղաք Կահիրեում: Լավ մեխանիկ էր նա, Ֆրանսիայում և թելքիայում կատարելագործած իր արհեստը: Ուներ սեփական հայտնի ատելիե: Հայրենիքի կանչից հետո նա թողել էր ամեն ինչ և մորը ու քրոջը հետ ուղևորվում էր հայրենիք: Լինելով Հայաստանյան ճակատի մեր լավագույն երիտասարդներից, ներգաղթող խմբերից մեկի ղեկավար էինք նըշանակել նրան: Նկատել էի, որ իր ղեկավարի պարտավորություններից ազատ բովանդակ ժամանակը գալիս անցկացնում էր Արշակի «առուն»-ին մոտ; Իր շեղ-լոնկի վրա, և ինչ որ մի գիրք էր կարդում, հաճախ ընդհատելով ընթերցումը և երկար ու հիացիկ ակնարկներ հանգչեցնելով Արշակի երիտասարդ աղջկան վրա: Ամեն անգամ, երբ իր խմբի գործերով նրա անակնկալ կարիքն էի ղգում, մարդ էի ուղարկում հետեւցը, որը նրան կարող էր անվրեպ գոնել նույն տեղում, Արշակի «առուն»-ին հարեւանության մից: Գիտեի թե ինչ էի անում, երբ առանց Արշակի գարմանքը մեղմելու որևէ փորձի, անցա հանկարծահաս իմ գաղափարի կատարմանը:

— Մելքոն, այստեղ արի՞,— ասացի երիտասարդին դիմելով:

Մելքոնը շեղ-լոնկի վրայից իշավ և բարձր հասակը շտկելով եկավ մոտս կանգնեց:

— Ի՞նչ կա, ընկեր Արամյան:

— Սա կա, որ մի ժամ հետո պիտի նշանվես, — ասացի ես:

Երիտասարդ ընկերս նայում էր ինձ ապշած:

— Խնդրեմ՝ ծանոթացեք, օրիորդ Ախտա գաղազյան, դուարը ընկեր Արշակի: Պիտի

նշանվես այս օրիորդի հետ, ընկեր Մելքոն: Օրիորդ Ախտա, ծանոթացեք, իմ երիտասարդ լավ ընկերներից՝ Մելքոն Մելքոնյան, հեծանիվի Եգիպտոսի չեմպիոն, առաջնակարգ մեխանիկ, ապագա ամուսին:

Ախտան և Մելքոնը շիկնեցին և նայեցին իրար, հետո՝ գետին:

Սուրբի փոքր բաժակը դողաց Արշակի ձեռների մեջ:

Եվ առանց թողնելու, որ երիտասարդները ուշքի գան ու որևէ պատասխան տան, շարունակեցի:

— Գուցից տեղյակ եք. մի ժամ հետո նավի

Մելքոնը և Ախտան նավի վրա

մեծ սալոնում նշանդրեքի արարողություններ են տեղի ունենալու: Ներկա է լինելու ընկեր Շերորինը, որպես վկա: Կան երեք զույգեր: Դուք կլինեք շորրորդ զույգը: Մի ժամ ժամանակ ունեք: Իրար հետ ման եկեք նավի վրա և ծանոթություն հաստացեք: Եթե հավանեցիք իրար, մի ժամ ձեր ծնողների հետ կապ սալոն: Հայրիկը առարկություն չունի, օրիորդ Ախտա, այնպիս չէ, Արշակ:

— Ի՞նչ ասեմ... ի՞նչ ասեմ: Քանի որ ընկեր Արամյանը հարմար է գտնում....

— Հա՛վ, երիտասարդնե՛ր, ընկեր Արշակը առարկություն շունի, մի ժամից կսպասեմ ձեզ, Կնշանվեք և մի ամսից հետո կամուսնանագ երկանում: Ես եմ լինելու ձեր քավուրը, գնացե՛ք:

Որոշյալ ժամին Մելքոնը և Ախտան, իրենց ծնողների և մերձավորների հետ, եկան նավի ալոնը, և մենք ունեցանք շորս նշանախոսություն, փոխանակ նախատեսված երեքի:

Այսպես է, որ կատարվեց Արշակի երկրորդ ուստը, իր ամենալավատես ակնկալությունից էլ լավագույն կերպով:

«Պորեդա»-ի ամենաերջանիկ մարդը ավելի երջանիկ էր քան երբե՞ք:

— Ուրիշ ի՞նչ ուստ ոմես, ընկեր Արշա'կ, — հարցրի նույն երեկո, շնորհավորական այցի գնալով իր առունք-ը:

— Կասեմ, երբ հասնենք երեան...:

***

Երևանում Արշակի մեծ փեսան, Կարպիս Զատրչանը, արհեստով լուսանկարիչ, լավ աշխատանքի անցավ Խենտքենյան ինստիտուտում և շատ շանցած տեղավորվեց երեք սենյակից բաղկացած նորակառուց պատրաստի մի բնակարանում, որտեղ նրա հետ բնակվում է և իր աները՝ Արշակը:

Ախտայի նշանածք՝ Մելքոնը աշխատանքի անցավ էկեկարալուսավորման արմատուրայի գործարանում, և շուտով դարձավ ցեխի վարիչ: Շատ շանցած նաև աշխատ ընկալվ որպես առաջավոր ստախանովական և որպես այդպիսին հրավերվեց պետական ուսդիուկայնից ելույթ ունենալու: Շուտով Մելքոնն էլ երկու սենյակից բաղկացած սիրում բնակարան ստացավ: Ստանում է լավ աշխատավարձ և վայելում իր հիմնարկի դիրեկտորի ու անմիջական զեկավար ինժեների համարումն ու համակրանքը:

Արշակը, հիարկե, շատ երջանիկ էր: Շարաթվա մեջ մի քանի անգամ այցելում էր իր աղջկա ապագա քավորին, ինչպես ասում են այստեղ, կամ կնքահայրին, ինչպես ասում են արևմտահայերը:

— Ա՛խ, — ասում էր նա հաճախ, — մեկ հատիկ տղա զավակն, նուապար Ֆրանսիայումն է, նա՛ էլ լիներ մեզ հետ հայրենիքում...: Բայց ոժվա՛ր է այդ, զինվոր է նա ֆրանսիական բանակում: Հազիկ մի քանի տարի հետո հնարավոր կլինի նրա ազատվելը զինվորական ժառայությունից և գալ մեզ միանալը այստեղ...: Նա գա՞՛ր, դրանից հետո կմնա ինձ մեկ հա՛տիկ իղձ, մեկ հատիկ ուստ և վերջինը...

Իսկ ի՞նչ էր այդ վերջին իղձը, այդ կտեսնենք վերջում:

***

Եկավ հարսանիքի օրը:

Թավորի պարտականությունս ստանձնեցի: Մի շաբաթ օր, Մելքոնին ու Ախտային տարա իրենց բնակվայրի՝ Ստալինյան ույսով վետի զավար*, որտեղ նրանք ստորագրեցին ամուսնական ակտը: Հաջորդ օրը կիրակի, տեղի էին ունենալու հարսանեկան ուրախությունները:

Դի՛տեք .ինչ պատահեց շաբաթ եղեկո, հարսանիքի նախօրեին—անակնակաների անտկնկալը: Արշակի միակ տղան, ֆրանսիական բանակի նախկին զինվորը, Հայրենիք եկավ և իր հորը տունն ընկալ անսպասելիունին... ասեք հատկապես քրոջը հարսանիքին ներկա լինելու համար: Ոչ ոք մտքից կանցկացներ նման բան: Հրաշամի զուգագիպություն, այնպես չէ...: Նուպարը, որ տեղյակ չէր թե իր հալը և ամբողջ ընտանիքը հայրենիք են եկել, հորը նամակ է ուղարկուել նգիպառուս: Ազգականները հեռագրով հայտնում են, թե ծնողները հայրենիքումն են: Նուպարի զինվորական համազգեստը վրայից նետելը, ֆրանսահայ հայրենադարձների երկրորդ քարավանին միանալը և շտապ Հայաստան գալը մեկ քանի օրվա գործ է լինում: Եվ բարեբաստիկ մի զուգագիպությամբ նա հասնում է ճիշտ քրոջը հարսանիքին: Հարսանիքի օրը ամենաերջանիկ մարդկանցից մեկը նուպարն էր անտարակուս, մի երեսնամյա, պարթևահասակ տղա, որի զինվորի արևախանձ դեմքը ճառագայթում էր ներդին բավկանությունից:

Երջանիկ Արշակի մի իղձն էլ, մի ուստանիկամբ համար անտարակած էր, իր որդու անակնկալ և բարեկեալ վերադարձու:

Սփյուռքի հայության Հայրենադարձությունը այսպիսի անակնկալներ է վերապահում:

Այստեղ, եթե օրինավոր ամուսնության համար զագուի գրանցումը բավարար է նըկատվում, սակայն, արգելք չկա նաև կրոնական պսակ անելու Քաղաքացին ազատ է կրոնական պսակի, եթե այդ իր ցանկությունն է: Փեսայի հարևանության մեջ բնակող մի քահանա, Բեյրութից ներգաղթած բնիկ Տեղոթ-Եղոյի Թորոս քահանա Մաճառյանը, ընկերակցությամբ իր սարկավագի, եկել էր պսակը օրհնելու: Դրանից հետո կսվեցին հարսանեկան ուրախությունները:

Հարսն իր սպիտակափառ երկար շրջազգեստով, և փեսան իր սմոքինի մեջ, շնորհանցման բաժին:

*.) Զագու—քաղաքացիական կաթության ակտերի գըրանցման բաժին:

Հալի էին և գեղեցիկ: Կահիրեի Հայտնի մենանիկ և Հայաստան գալու կապակցությամբ կազմված մետաղարդյունաքերական արտելի նախագահ ընկեր Ղազար Հակոբյանի որդին, երիտասարդ Հակոբը, Կահիրեիցից իր բերած ավտոն դրել էր բավորի տրամադրության տակ՝ հարսն ու փեսան և հեռարնակ հարսնեռոները փոխադրելու համար: Հարսնեռոների մեջ կային բազմաթիվ եգիպտահայեր, որոնց շարքում եղիպտոսի Հայաստանյան ծակատի ղեկավարներից, Թեմական ժողովի անդամներից և քարվանապետի տեղակալ ընկեր Մանվել Թելերյանը: Հարսանիքին ներկա էին և քավորի բարեկամներից՝ Երևանի միլիցիայի պետ փոխ-գնդապետ Հարությունը և իր կին Վանուչին, բնիկ մշեցի, 1915 թվին գաղթած, Մելքոնի աշխատած գործարանի ավագ ճարտարագետ Աննան, ազգությամբ ռուս, իր սորդու՝ Կարենի հետ: Այս վերջինները, ինչպես նաև նորահարսի ու փեսայի ծնողներն և քավորակին Թագուհին հարսին բերել էին գեղեցիկ ընծաներ—ուսկի օղեր, ապարանջաններ, ադամանդակուտ բռոշ, նրբահյուա լուսամփոփ և այլն: Կարգին հարսանիք:

Սեղանը լիքն էր Հայրենական գինիով, կոնյակով, երշիկներով, ավանդական տոլմայով, կեսարական ապովածով, պանիրներով, պես պես համադաշամուկով...:

Կահիրեում հայտնի սաքսաֆոնիստ Սարգիսը, իր ակորտեռով շենցնում էր հար-

սանիքը: Բաժակաճառեր, կենացներ, կերուխում, երգ, նվագ, հայկական ու եվրոպական պարեր, ծափ ու ծիծաղ շարունակվեցին մինչև առավոտյան առաջին ժամերը, արտակարգ ուրախությամբ: Հայրենադաների հարսանիք էր սա, ուրախությունը կըրկընակի և գերադրական միայն կարող էր լինել:

Եղիպտոսում ավանդական, համարյապարտադիր մեղրալուանի ճամբորդությունն էլ պակաս չմնաց. Հարսն ու փեսան երկու օր բնակվեցին «Ծնտուրիստ» մեծ հյուրանոցում, որտեղ կանխավ սենյակ էր վերապահվել նրանց համար:

— Էլ ուրիշ ուսառ ունե՞ս, ուրիշ իղձ մընո՞ւմ է, — Հարց տվեցի Արշակին հարսանիքի վերջում:

— Այո՛, այո՛, իհարկե, մնում է վերջին իղձս, վերջին ուսառ — մի օր տեսնել, լինի իսկ հեռվից, մեր մեծ ազատարար, մեզ կըրկին մեր հայրենիքը դարձնող, ժողովուրդների հայր Ստալինին:

Այո՛, և դա այս պարզ ու բարի մարդու շերմ ցանկությունն էր երկար տարիներից ի վեր:

Ինչպես տեսանք Արշակի իղձերը, ուստիրոք կատարվեցին: Վստահ ենք, որ նրա այս վերջին իղձն էլ, ուստան էլ իր բառով, կատարվելու է մի օր:

